

Nyt og noter

Rødkilde Højskole – Niels og Carl Larsen

På Rødkilde højskole blev der vinteren 1882-83 udgivet et elevskrift. Det bestod af 7 små håndskrevne blade under den fælles titel: Bidrag til Belysning af mulig fremkomne Spørgsmål, 1. årg. Et eksemplar er blevet bevaret i familien til den ene af redaktørerne, Niels Larsen, Ramsøllille. Elevskriftet er nu afleveret til arkivet på Naturhøjskolen, Rødkilde.

Niels Larsen, f. 1863, kom senere til at samarbejde med den kendte gymnastikpædagog N.H. Rasmussen, som i 1880'erne havde indført den Lingske gymnastik i Danmark (Vallekilde). Det medførte, at Niels Larsen specialiserede sig i at fremstille gymnastikredskaber til den nye gymnastik, og i begyndelsen af dette århundrede monterede han gymnastiksalene på alle statens seminarier og latinskoler. Niels Larsen har desuden monteret gymnastiksalene i mange af købstadkommunernes skoler, samt i private skoler. Niels Larsen har konstrueret og tegnet gymnastikredskaber til cirkulærer udsendt af undervisningsministeriet i begyndelsen af dette århundrede.

I ordenskapitlet findes en interessant levnedsskildelse på godt 50 sider. Her fortæller Niels Larsen bl.a. om sin opvækst på landet, om læredrengenes barske vilkår, mødet med højskolen og om arbejdet med gymnastikredskaberne, der førte til international anerkendelse.

Niels Larsens ældre bror, gdr. Carl Larsen, f. 1860 i Ramsøllille, førte dagbog fra han var ca. 30 år. Omkring 1930 skrev han sine erindringer, der for perioden ca. 1890-1930 bygger på dagbogsoptegnelser. Carl Larsen skal have haft en legendarisk hukommelse, og erindringerne indeholder et væld af oplysninger om li-

vet på landet i hans barndom og voksenliv. Stilen er noget tør og meget omstændelig, hvad der i denne sammenhæng kan være en fordel, idet beretningen derved er rig på detaljer.

Carl Larsen var henholdsvis på Rødkilde og Ollerup højskole, samt på Favrbogård og Tune landbrugsskole. Hans erindringer fra skoleopholdene fylder ca. 40 maskinskrrevne sider. Erindringerne er blevet renskrævet på maskine efter Carl Larsens død. For den tidlige periodes vedkommende opbevares de bl.a. i Ramsø lokalhistoriske arkiv, der er beliggende i Dåstrup, og i Lejre lokalhistoriske arkiv, Østed. Begge Roskilde amt. Materialet i Ramsø er nok bedst til studiebrug.

I Lejre lokalhistoriske arkiv opbevares dagbøgerne fra perioden 1916-ca. 1933, samt en del af kladderne til erindringerne. Andre kladder opbevares i familien. Lejre lokalhistoriske arkiv har desuden en halv snes stilebøger fra højskoleophold. Her skal fremhæves to stilebøger fra Hindholm højskole 1856-57, der har tilhørt Carl Larsens svoger, Niels Jensen Ousager, samt Carl Larsens foredragsbog fra Tune landbrugsskole og stilebøger fra Rødkilde og Ollerup højskoler i 1880'erne.

Ud over det ovenfor anførte indeholdt den store arkivaflevering efter Carl Larsens familie en overordentlig stor samling af modtagne breve fra årene ca. 1874-1935. Det drejer sig om 6-7000 breve. Lejre lokalhistoriske arkiv har registreret dem efter modtager med afsender anført. I den enkelte gruppe ligger de i datoorden, og det vil formodentlig være ret let at finde frem til breve fra højskoleophold.

Else Karlshøj

En værdifuld samling af pigeskoleprogrammer

Af Birgitte Possing og Christian Glenstrup

De danske pigeskolers historie er ikke skrevet, men flere er i gang med forskning i disse skolers specielle pædagogik, fagudvikling og institutionshistorie. Også biografisk historie inden for området er under udarbejdelse. Denne forskning indebærer et stort og besværligt kil-desøgningsarbejde, fordi pigeskolerne er temmelig oversete i den generelle pædagogiske historie i Danmark.

Under mit arbejde med en videnskabelig biografi om Natalie Zahle (1827-1913), hendes miljø og samtid, faldt jeg bogstavelig talt over en værdifuld samling af pigeskoleprogrammer. I århundredet før fællesskoleloven af 1903 eksisterede et stort antal registrerede såvel som u-registrerede pigeskoler, store som små. Det er meget vanskeligt at skaffe sig et præcist overblik over, hvor mange der var, ligesom der ikke findes nogen oversigt over programmer og andre arkivalier fra disse skoler.

På Landsarkivet i København, Danmarks Pædagogiske Bibliotek og Det Kongelige Bibliotek findes samlinger, der dog ikke er samlet under samme gruppe. Særligt programmer fra pigeskoler, der *ikke* var eksamensberettigede, har man kunnet lede længe efter.

Det var derfor overraskende at finde 11 (el-leve) pakker med bevarede pigeskoleprogrammer fra større og mindre, – kendte og glemte pigeskoler fra det 19. årh. og begyndelsen af det 20. årh. Pakkerne findes på Universitetsbibliotekets 1. afd. under katalognr. C 16958, »Pk. vedr. Pigeskoler«. Disse pakker indeholder hovedsageligt programmer fra 85 forskellige pigeskoler i hovedstaden, fra 1830'erne til århundredskiftet, med hovedvægt på 1880'erne. Et enkelt program er dog fra 1804. Jeg har lavet en registrant over pakkernes indhold, som findes på Universitetsbibliotekets 1. afd., Kvindefo i København og Danmarks Pædagogiske Bibliotek.

For at gøre det meningsfyldt at offentliggøre en sådan registrant, har vi her indarbejdet oplysninger om, hvilke af disse og lignende programmer, der også – og evt. for en længere år-række findes på henholdsvis Landsarkivet og Danmarks Pædagogiske Bibliotek. Især har DPB en rimelig stor samling af dette materiale, men det er ikke registreret og placeret under een betegnelse: »pigeskoleprogrammer«. Den endelige revision af nedenstående liste er derfor foretaget sammen med Christian Glenstrup, DPB.

Listen er alfabetisk ordnet og dækker skoler fra hele landet. Hvor byen ikke indgår i navnet, er denne anført i parentes efter skolens navn. Det er ligeledes anført, i hvilket arkiv/bibliotek, det ligger: Landsarkivet for Sjælland mv. (LA), Danmarks Pædagogiske Bibliotek (DPB) og Universitetsbiblioteket (UB1).

Denne oversigt er kun en begyndelse. Der forestår for interesserede en vedkommende forskningsopgave i at registrere, hvad der i det hele taget på lokale arkiver og skoler, – på Statsbiblioteket og Det Kongelige Bibliotek er bevaret af pigeskoleprogrammer i hele landet, så vi en dag kunne udarbejde en fuldstændig registrant over dette unikke materiale fra en (næsten) glemt tid i sidste århundrede. – Det må understreges, at Det Kongelige Biblioteks samling af pigeskoleprogrammer ikke er registreret, og vi skal derfor ikke udelukke, at der her ville kunne findes store og værdifulde samlinger. Vil man udarbejde en komplet oversigt, ville det være oplagt med nedenstående liste som springbrædt at starte i Det Kongelige Biblioteks og Statsbibliotekets Samlinger. Også Danmarks Pædagogiske Bibliotek har flere skoleprogrammer idet de for hele landet årsvist indbundne samlinger ikke i fuldt omfang er udanalyseret på de enkelte skoler, ligesom en større samling »dubletter« udrangeret fra gym-

nasieskolerne kun i begrænset omfang har kunnet medtages i denne liste.

Pigeskolerne var private skoler, og det bevarede materiale kan i sig selv vise en slående tendens i pigeskolernes bestyrerinders selvopfattelse, nemlig den, at de har opfattet deres skoler som *så* private, at de fleste ikke har gjort meget for at lade deres arkivalier overgå til offentlig registrering og bevaring. I modsætning hertil forsøgte Natalie Zahle og hendes efterfølgere fra et meget tidligt tidspunkt tydeligvis at institutionalisere N. Zahles Skoler gennem en systematisk bevaring af skolens kilder. Det meste af dette arkiv ligger på LA.

Listen er ordnet alfabetisk efter skolens navn. Ved personnavne er efternavnet anvendt ved alfabetisering.

En * efter et årstal betyder, at det pågældende program må søges i de årsvis indbundne skoleprogrammer på Danmarks Pædagogiske Bibliotek.

Aalborg højere Pigeskole.
DPB: 1892*

Aarhus højere Pigeskole.
Se: Smiths Skole, Elise.

Adlers Fællesskole for Dreng og Piger, Hanne.
(København).
LA: 1893, 1895-1919.
DPB: 1893, 1895-1908, 1910-1916, 1917*, 1918*, 1919.
Fra 1920 se: Sortedams Gymnasium.

Amagerbro Forberedelsesskole for Piger.
(København)
DPB: 1927-1930.

Ammentorps Pigeskole, Maria. (København).
UB1: 1880-1882, 1884-85. 1890-98, 1901-1902.
DPB: 1886-90, 1898-99, 1901, 1902.
Tidligere: prof. Bierrings Pigeskole.
Fra 1903 se. Thejll's Højere Pigeskole, cand. theol. K.

Aurehøj Gymnasium. (København).
DPB: 1920-30, 1932 ff.
Tidligere: Ingeborg Helms' Skole.

Baggers Skole, Fru Hedeveg. (København).
DPB: 1905. + Brev om oprettelse af et forbedelseskursus for unge piger.

Barfods Skole, Anna. (København).
DPB: 1909, 1910, 1913-15, 1917*, 1918-1920.
Tidligere: Lønborgs Pigeskole, P.
Fra 1920: Frederiksberg Kommunes Mellem- og Realskole for Piger.

Bays Pigeskole, N. Carlsens og N.
Se: Carlsens og N. Bays Pigeskole.

Becks Pigeskole, Frk. W. (København).
UB1: 1867-85.

Beckwith-Lohmeyers Pigeskole, Frk.
(København).
UB1: 1862-83.

Bentzens Pigeskole, Frk. C.M. (København).
UB1: 1855-56.

Bierrings Pigeskole, Christian. (København).
UB1: 1854-55.

Birkedal-Barfods Pigeskole, Frk. (København).
UB1: 1873-77.

Blachers Pigeskole, Julie. (København).
UB1: 1870, 1876, 1878, 1881, 1884.

- Bobergs Skole, Marie. (København).
DPB: 1901, 1909, 1912, 1913.
Senere se: Dr. Priemesvejs Gymnasium.
Fra 1920: Falkonergårdens Gymnasium.
- Borgerdøtreskolen. (København).
UB1: 1875, 1881.
- Borns Døtreskole.
Se: Borum og Fanny Borns Døtreskole.
- Borns højere Pigeskole, Louise Leerbechs og Fanny.
Se: Leerbechs og Fanny Borns højere Pigeskole, Louise.
- Borrings Privatundervisning for Pigeboern, Elisabeth. (København).
UB1: 1883.
- Borum og Fanny Borns Døtreskole, Mathilde. (København).
DPB: 1901.
- Borums Pigeskole, Mathilde. (København).
UB1: 1875-76, 1879, 1884, 1887-94.
DPB: 1892.
- Branners Skole, Frk.nr. (Slagelse).
DPB: 1890-1892, 1895, 1901, 1904-1906.
- Bressendorff-Femmerske Pigeskole, Den. (København).
DPB: 1902-1922.
- Brønne Hansens højere Pigeskole. (København).
DPB: 1900-1901, 1903-1904, 1906-1907.
- Buchs Pigeskole, Frk.erne M. & Y. (København).
UB1: 1886, 1890.
- Buchs Pigeskole, L. (København).
UB1: 1850, 1861-62, 1867-68, 1870.
- Bøttgers Pigeskole, Christine. (København).
UB1: 1887, 1889.
- Bøttgers Pigeskole, Signe. (København).
UB1: 1880-81, 1883, 1885 + udg.
- Carlsens og N. Bays Pigeskole, N. (København).
DPB: u.a. (Skolepriserne tyder på ca. 1900).
- Christensens Pigeskole, Fanny. (København).
UB1: 1888-1889.
DPB: 1914-1915.
- Christianshavns Døtreskole af 1799. (København).
DPB: 1900-1901, 1904, 1906-1908, 1910, 1926, 1927, 1931, 1934-1935, 1937, 1944 ff.
- Clausen, L.L.
Se: Pigeinstituttet.
- Comtesse Moltkes Pigeskole.
Se: Moltkes Pigeskole.
- Dr. Priemesvejs Gymnasium. (København).
DPB: 1917-1919*
Tidligere se: Bobergs Skole, Marie.
Senere: Falkonergårdens Gymnasium.
- Døtreskolen af 1881. (Kolding).
DPB: 1889-1891.
- Døtreskolen til Frederik d. VI's Minde.
Se: Camilla Whittes Skole.
- Ellbrechts Skole, I. Ingversen og H.
Se: Ingversen og H. Ellbrechts Skole, I.

- Engelhardts Skole, Frk. L. (København).
 UB1: 1886-90.
 LA: 1908, 1910-11, 1913-16.
 DPB: 1889-1896, 1898-1909, 1912, 1917*, 1919*
 Fra 1920: Rysensteen Gymnasium. (København).
- Femmers Kvindeseminarium, Meddelelser fra. (København).
 LA: 1901, 1904-1930, 1932.
 DPB: 1861-1932 (37.18 Fe).
- Fengers højere Pigeskole, Elgive. (København).
 UB1: 1893-1900.
 DPB: 1898.
- Fortsættelsesskolen af 1892. (København).
 UB1: 1892-1900.
 DPB: 1895, 1897, 1900-1906.
- Frederiksberg Døtreskole. (København).
 UB1: 1868, 1872-1874.
- Friis' lærde og Realskole, Frk. (København).
 DPB: 1845, 1855-1857.
- Friskolen for Pigebørn af 1833 og 1835. (København).
 (Jomfru Vogels Institut).
 UB1: 1835, 1837, 1842-46, 1855.
- Geddes Pigeskole, Frøknene. (København).
 UB1: 1878-1886.
- Halls Pigeskole, Frk. Marie. (København).
 UB1: 1882-1889.
- Hellerup højere Pigeskole og Gymnasium. (København).
 DPB: 1917-1919*
 Tidligere: Schou og Trolles højere Pigeskole og Børnehaven, Frkn. (Hellerup højere Pigeskole).
 Senere: Hellerupgaard Gymnasium.
- Hellerup højere Pigeskole.
 Se: Schou og Trolles højere Pigeskole og Børnehaven, Frkn.
- Hellerupgaard Gymnasium. (København).
 DPB: 1920-1926.
 Tidligere: Hellerup højere Pigeskole og Gymnasium samt:
 Schou og Trolles højere Pigeskole og Børnehaven, Frkn. (Hellerup højere Pigeskole).
 Senere: Gentofte Statsskole.
- Helms' Skole, Ingeborg. (København).
 1908, 1914*, 1915*, 1917*, 1919*.
 Senere: Auerhøj Gymnasium.
- Herskinds Pigeskole, Frk. (København).
 UB1: 1892.
- Holm, Marie. Skoleprogram ved.
 UB1: 1870.
- Højere Dannelsesanstalt for Damer, Den. (København).
 DPB: 1848.
- Ingversen og H. Ellbrechts Skole, I. (København).
 DPB: 1907, 1908*, 1909, 1910, 1914*, 1916-1917*, 1919-1920*, 1926-1928, 1930, 1933-1935.

- Jespersens højere Pigeskole, Ingrid.
(København).
UB1: 1897-1900.
LA: 1898, 1900-1902, 1906-1973, 1976.
DPB: 1899 ff, klassebog fra 1982.
- Jespersens Realskole for Piger, O. (Helsingør).
DPB: 1903*, 1905, 1906.
- Jessen og Borums Døtreskole. (København).
DPB: (1900-1901), 1907.
- Jessens Pigeskole, Julie. (København).
UB1: 1877-1878.
- Jessens Pigeskole, Marie. (København).
UB1: 1892-1893/94, 1897-1898, 1899-1900.
DPB: 1899-1901.
- Johansens Pigeskole, E. Ouchterlonys og
Tagea. (København).
UB1: 1871-1873.
- Jomfru Starckes Pigeinstitut.
Se: Smiths Skole, Elise.
- Jomfru Vogels Institut.
Se: Friskolen for Pigebørn.
- Juel-Hansens Børnehave og højere Pigeskole.
(København).
UB1: 1876-1882 + udat.
DPB: 1889, 1895, 1896, 1898.
- Junckers højere Pigeskole, Magdalene.
(København).
UB1: 1879-1893.
- Jürgensens Pigeskole, Fru Harriet.
(København).
UB1: 1885.
- Jørgensens højere Pigeskole, Kaja.
(København).
UB1: 1890-1900.
DPB: 1902-1903.
- Jørgensens Skole, Marie. (Odense).
DPB: 1880, 1882, 1884-1886, 1888-1890,
1895, 1914.
- Kalischs højere Pigeskole, Henriette.
(København).
UB1: (1884), 1890-1900.
DPB: 1900, 1902.
- Kjærs Skole, Karen. (København).
UB1: 1892, 1897-1900.
DPB: 1893-1919.
Fra 1920 se: Nørre Gymnasium.
- Komtesse Moltkes Pigeskole.
Se: Moltkes Pigeskole.
- Kruse, Poula.
Se: Ole Suhrsgades Mellem- og Realskole.
- Kruses Skole, Marie. (København).
LA: 1969 ff.
DPB: 1886-1894, 1896-1910, 1917*, 1919*,
1920*, 1926 ff. + Lucidarius, organ for Ma-
rie Kruses Skole. 1. årg, 1916-1917.
- Kursus for unge Piger til Præliminæreksamen
og Examen Artium. (København).
UB1: 1887.
- Købkes Pigeskole, Marie. (København).
UB1: 1879-1892.
DPB: 1870.
- Købkes Skole, Wilhelmine. (København).
UB1: 1870, 1890-1894.
- L.L. Clausen.
Se: Pigeinstitutet.

- Lambrechts Pigeskole, Elna, Meddelelser fra.
(København).
UB1: 1890-1900.
- Laub og A. Saltos højere Pigeskole, V.
(København).
DPB: 1895-1897, 1899-1900, 1907.
- Leerbech og S. Milos Pigeskole, I.
(København).
DPB: 1902-1910, 1912-1915.
Tidligere se: Paludan-Müllers Pigeskole.
Senere se: Milos Pigeskole, S.
- Leerbechs og Fanny Borns højere Pigeskole,
Louise. (København).
UB1: 1884-1894.
- Leerbechs Pigeskole, Anna, Beretning om Skole-
leaaret. (København).
UB1: 1883/1884.
- Lindewalds Pigeskole, T. (København).
DPB: 1902.
- Louv's Pigeskole, Olivia. (København).
UB1: 1881-1892.
- Lyhmeyers Skole, H. (København).
UB1: 1890.
- Løbners Skole, Frk. (København).
UB1: 1873-1875, 1877, 1880, 1882-1887,
1889-1890.
Senere se: Kjærs Skole, Karen og Nørre
Gymnasium.
- Lønborgs Skole, P. (København).
UB1: 1885, 1890.
DPB: 1896, 1899, 1907.
Senere se: Barfods Skole, Anna.
- Matthieu's Skole, Fru. (København).
UB1: 1869.
- Michelsens Borger- og Realskole, A.
(København).
DPB: 1874, 1875, 1878, 1881-1883.
- Michelsens Pigeskole, Hr. A. (København).
UB1: 1884-1885.
Se: Michelsens Borger- og Realskole, A.
- Milos Pigeskole, S. (København).
DPB: 1916-1917.
Tidligere se: Paludan-Müllers Pigeskole, Ph.
samt:
Leerbech og S. Milos Pigeskole.
Fra aug. 1919 overtaget af Frederiksberg
Kommune: H.C. Ørstedesvejs Pigeskole.
- Moltkes Pigeskole, Comtesse. (København).
LA: 1873-1874, 1876-1877, 1886-1887,
1889-1895.
DPB: (1871, 1874, 1876,) 1886, 1889-1903,
(1904), 1905-1906, 1908, 1911-1912, 1913*,
1915-1917*, 1919-1920*, 1928.
- Møllers Skole, Gerda. (Vejle).
Se: Vejle Døtreskole.
- Mørks Skole, Marie. (Hillerød).
DPB: 1898*, 1903, 1911, 1916, 1931, 1942.
- Nakskov Døtreskole.
DPB: 1897.
- Nielsens Institut, Anna. (København).
UB1: 1871.
- Nielsens Pigeskole, Dagmar. (København).
DPB: 1917*.
- Nørre Gymnasium. (København).
DPB: 1920*, 1921 ff.
- Nørrebroes Døtreskole. (København).
DPB: 1863-1867, 1869-1870, 1872-1878,
1881-1882, 1884-1885, 1888-1900*, 1901-
1908.

- Ole Suhrsgades Mellem- og Realskole. (Poula Kruse). (København).
DPB: 1916, 1917-1918*.
- Olsen og Ostenfeldts Skole, Frkn. (Nykøbing F.).
DPB: 1899-1900, 1903, 1904*, 1914, 1915.
- Olsens Pigeskole, Otilia. (København).
UB1: 1871-1872.
- Ouchterlony og Tagea Johansens Pigeskole, E. Se: Johansens Pigeskole.
- Overgaards Skole, Johanne. (København).
UB1: 1886, 1891, 1896.
DPB: 1891.
- Paludan-Müllers Pigeskole, Ph. (København).
UB1: 1879-1900.
DPB: 1891, 1893-1901.
Senere se: Leerbech og S. Milos Pigeskole, I. (1902-1915) og Milos Pigeskole, S. (1916-1917).
- Pigeinstituttet (L.L. Clausen), Meddelelser fra. (København).
UB1: 1886-1894 + udat.
- Pigeskolen på Sofievej 21. (København).
DPB: 1888-1889.
- Priemesvejs Gymnasium.
Se: Dr. Priemesvejs Gymnasium.
- Quistgaards Skole, F. (København).
UB1: 1864.
- Raabyes Pigeskole, Anette. (Rønne).
UB1: 1887-1891.
DPB: 1886-1904.
- Richards Skole, Frk. (København).
UB1: 1860-1861, 1864, 1871.
- Rosenvængets Privatskole. (København).
UB1: 1894-1900.
DPB: 1896, 1900, 1905.
- Roskilde Pigeskole af 1855.
DPB: 1913-1916*, 1919*.
- Rousings Pigeskole, M. (København).
UB1: 1886, 1888-1900.
DPB: 1900, 1901, 1903-1908.
- Rumps højere Privatundervisning for Piger, Fru. (København).
UB1: 1887.
DPB: 1887.
- Rysensteen Gymnasium. (København).
DPB: 1920-1921*, 1922-1928, 1930, 1933 ff.
- Rørbyes højere Pigeskole, Frk. A. (København).
UB1: 1875, 1877-1878, 1881-1883, 1885-1888, 1890-1891, 1895.
DPB: 1891.
- Saltos højere Pigeskole, V. Laub og A.
Se: Laub og A. Saltos højere Pigeskole, V.
- Schieldtveds Pigeskole, Fru. (København).
UB1: 1881, 1884, 1894.
- Schmidt-Phiseldecks og A. Tiemroths Skole, V. (København).
UB1: 1890-1892.
DPB: 1890-1910.
Tidligere se: Smiths Skole, H., Tiemroths Pigeskole, A., Tiemroths Pigeskole, Frøken, Tiemroths Pigeskole, Elisabeth samt Smiths Skole, Frøknerne.

- Schmidts Borger- og Realskole, A. (København).
DPB: 1873-1882, 1888-1889, 1891-1898, 1901-1903.
1. september 1876 startes Børgerskole for Pige-
børn med frk. H. Sommerfeldt som leder.
Tilsyneladende opretholdes kun drenge- og
pigeklasser.
- Schmidts Pigeskole, Agnes. (København).
UB1: 1875-1879, 1884-1894.
- Schou og Trolles højere Pigeskole og Børne-
have, Frkn. (Hellerup højere Pigeskole).
(København).
DPB: 1904, 1906, 1908-1910.
Senere: Hellerup højere Pigeskole og Gym-
nasium samt: Hellerupgaard Gymnasium.
- Seligmanns Skole, Kirstine. (Vejle)
DPB: 1904-1906, 1951-1953, 1955, 1958.
- Skoglunds Pigeskole, Marie. (København).
UB1: 1887.
DPB: 1887.
- Smiths Pigeskole, Frøknerne. (København).
UB1: 1878-1881.
DPB: 1878-1881.
Skolen grundlagt 1820 af Anna Cathrine
Smith. Fra 1832 videreført af hendes døtre,
Frederikke og Conradine. Fra 1878 ledet af
Henrik Smith med Vilhelmine Schmidt-Phi-
seldeck som daglig leder. Fra 1881/82 se:
Smiths Skole, H. Denne blev 1889 sammen-
lagt med A. Tiemroths Pigeskole til:
Schmidt-Phiseldecks og A. Tiemroths Skole,
V.
- Smiths Skole, Elise. (Århus).
DPB: 1926 (1865/1926), 1927 (1865/1927),
1938, 1944, 1951, 1952, 1954, 1955, 1956.
Tidligere: Starckes Pigeinstitut, Jomfru.
Grundlagt 1834. 1865 overtaget af Frk. Sø-
rensen. Ca. 1884: Aarhus højere Pigeskole.
1897 overtaget af Elise Smith. 1931 fælles-
skole.
- Smiths Skole, H. (Henrik). (København)
DPB: 1882-1889. Tidligere: Smiths Pigesko-
le, Frøknerne.
Senere: Schmidt-Phiseldecks og A. Tiem-
roths Skole, V.
- Sofievej 21, Pigeskolen på.
Se: Pigeskolen på Sofievej 21.
- Sommerfeldt, H.
Se: Schmidts Borger- og Realskole, A.
- Sortedams Gymnasium. (København).
LA: 1927, 1961, 1981.
DPB: 1920*, 1925-1928. 1930, 1932,
1934 ff.
Tidligere: Hanne Adlers Fællesskole.
- Sprog- og Realskolen for Pigebørn.
(København).
UB1: 1883-1885.
- Sprog- og Realskolen. (København).
UB1: 1889.
- Starckes Pigeinstitut, Jomfru.
Se: Smiths Skole, Elise.
- Steenbergs højere Pigeskole, Frk. (Køben-
havn).
UB1: 1876-1882.
DPB: 1876-1878, 1880-1891, 1893-1909.
- Sundbyes Pigeskole, Othine. (Østerbro Døtre-
skole). (København).
UB1: 1868-1885.

- Svendsens Pigeskole, Frk. M. (København).
UB1: 1891.
Tidligere se: Böttgers Pigeskole, Christine.
- Sørensens Pigeskole, Fru A. (København).
UB1: 1873-1875.
- Sørensens Pigeskole, Julie. (København).
UB1: 1879-1890.
- Teisens højere Pigeskole, J.H. (København).
UB1: 1889-1901.
DPB: 1901-1903, 1904*, 1906*, 1907*.
- Teisens højere Pigeskole, J.H. (København).
UB1: 1889-1901.
DPB: 1901, 1902-1903, 1904*, 1906-1907*.
- Th. Langs Skole. Den højere Pigeskole.
(Silkeborg).
DPB: 1888, 1893, 1899, 1902, 1906, 1914, 1916*, 1919*, 1928 ff.
- Thaarups Pigeskole, Frk. H. (København).
UB1: 1891 + udat.
DPB: 1886, 1891.
- Thejll's højere Pigeskole, Cand. theol. K.
(København).
DPB: 1903-1909, 1913, 1914.
Tidligere se: Ammentorps Pigeskole, Maria.
Fra 1. august 1914: Østerbros højere Pigeskole (Anna Koch).
Fra 1. august 1914: K. Thejll overtager Hølerup højere Pigeskole.
- Thomsens Skole for voksne Piger i Odense, N.
DPB: 1887.
- Tiemroths Pigeskole, A. (Agnes). (København).
UB1: 1886-1887.
DPB: 1886-1889.
Tidligere: Tiemroths Pigeskole, Elisabeth. samt: Tiemroths Pigeskole, Frøken.
Fra august 1889 sammenlagt med H. Smiths Skole til:
Schmidt-Phieseldecks og A. Tiemroths Skole, V.
- Tiemroths Pigeskole, Elisabeth. (København).
DPB: 1882-1883.
Senere: Tiemroths Pigeskole, Frøken (Agnes).
Senere: Tiemroths Pigeskole, A. (Agnes).
Senere: Schmidt-Phieseldecks og A. Tiemroths Skole.
- Tiemroths Pigeskole, Frøken (Agnes).
(København).
UB1: 1885.
DPB: 1885.
Tidligere: Tiemroths Pigeskole, Elisabeth.
Senere: Tiemroths Pigeskole, A. (Agnes).
Senere: Schmidt-Phieseldecks og A. Tiemroths Skole.
- Underviisningsanstalten for Pigebørn af Embedsmænd, Plan til.
(København).
UB1: Juni 1804.
- Valeurs Pigeskole, S. (København).
UB1: 1889-1900.
DPB: 1894-1900, 1902, 1904, 1905.
- Vejle Døtreskole (Gerda Møllers Skole).
DPB: 1903, 1907, 1931 + Skolens Gang. 1. årg. nr. 1-8, 1899.
Fra 1931: Møllers Skole, Gerda. (Fællesskole).
- Vesterbroes Døtreskole. (København).
UB1: 1860-1861, 1880-1881.

Villakvarterets Døtreskole. (København).

UB1: 1887-1900 (inkl. tegninger over skolens indretning).

DPB: (1879) 1886-1891, 1899-1902.

Vogels Institut, Jomfru.

Se: Friskolen for Pigeboern.

Wandings Pigeskole, L. (København).

UB1: 1884-1888.

Wedersøe's Skole, I. (København).

UB1: 1876-1894.

Westergaards Pigeskole, Frk. Ch. L.

(København).

UB1: 1858-1882.

Whittes Skole, Camilla. (København).

DPB: 1868, 1879, 1881-1882, 1888, 1890, 1894-1900, 1902.

Wichs Pigeinstitut, Mad. (København).

UB1: 1855-1856, 1859-1866.

Wintelers Skole, L. (Odense).

DPB: 1890, 1900, 1907.

Senere: St. Knuds Gymnasium.

Wulffs Skole, C. (København).

UB1: 1866.

Zahles Skole, N. (København).

UB1: Hovedprogrammer: 1862-1864, 1866, 1868, 1870-1872, 1874-1880, 1882. Seminariskolen: 1896-1900.

Pk. vedr. N. Zahles Skole: C 16 950 - 8°.

LA: Hovedprogrammer: 1863-1933, 1935-1944, 1948-1965.

De eksamensfrie Fortsættelsesklasser (de sociale Klasser) 1928., Gymnasieskolen 1966

ff., Kursus til Pigeskolens Faglærerindeeksamen. Oprettet af Lærere og Lærerinder ved N. Zahles Skole. udat., Privatseminariet for Kvinder 1895, 1897-1912, 1914-1918, 1920, 1922-1924, 1928, 1931, 1933, 1936, 1940, 1946, Seminariskolen 1905-1907, 1909-1938, 1940-1943, 1945-1949, 1953 ff., Seminarium og Elevforeningen 1953, 1963-1967.

DPB: Hovedprogrammer: 1879-1916, 1917*, 1919*, 1920*, 1926-1928, 1930, 1932 ff., Seminariskolen: 1897-1908, 1928, 1930-1934, 1937, 1940, 1942-1947, 1949, 1952-1959, Musikskolen 1882, 2 s., Husholdnings-Skolen 1882, 4 s., Vigtigt til daglig Underretning for Forældre og Værger 1884, 4 s., N. Zahles Pensionat for Børn og unge Piger. 2 s. udat., N. Zahles Eftermiddagsundervisning for unge Piger – navnlig Privatlærerinder. 1870-1874: 3. Meddelelse, 1874-1876: 4. Meddelelse, 1876-1879: 5. Meddelelse, 1882-1884: 7. Meddelelse (= Privatlærerinde-skolen), Almuelærerindeskolen 1881-1897, Privatseminariet for Kvinder, N. Zahles Privatseminarium: 1895-1950.

Østerbro Døtreskole.

Se: Sundbyes Pigeskole, Othine.

Østerbros Døtreskole. (København).

UB1: 1889-1900.

DPB: 1900-1908.

Østerbros højere Pigeskole. (København).

DPB: 1917*.

Tidligere se: Thejll's højere Pigeskole, K.

I pk. vedr. »Den danske Skole« på UB1 (B 15 770 -8°): Love for Den Danske Pigeskoles Pensionskasse 1894-1901.

Institut for dansk skolehistorie

I årets løb har medarbejderne udgivet adskillige artikler. Men vigtigst er, at Ingrid Markusen har færdiggjort sin bog »Visdommens Lænker« – om skole- og landboreformer ca. 1770-1814 – udgivet af Landbohistorisk Selskab i april 1988.

Instituttet har haft en uges besøg i efteråret 1987 af professor Christine Lost fra DDR. Hun studerede dansk læreruddannelse og dansk pædagogisk historie, aflagde besøg på Jonstrup Seminarium og Danmarks pædagogiske Bibliotek. Det var udbytterigt for både gæst og værter.

Medarbejderne har deltaget i kongresser i Island, Ungarn, Finland og Sverige. I januar var Instituttet vært ved et nordisk seminar om børns socialisering før og nu (Ellen Nørgaard og Ning de Coninck Smith).

Fra 1. marts 1988 er rektor Tage Kamp-

mann tilknyttet Instituttet som seniormedarbejder, – med særligt henblik på medvirken i studiet og fremstillingen af dansk læreruddannelses historie. Lejf Degnbøl har afsluttet sin undersøgelse af folkeskolens undervisningsplaner i dette århundrede.

15. maj 1988 fratrådte Kirsten Rohde stillingen som sekretær ved Instituttet på grund af alder. Hun har været tilknyttet siden 1981 og har i mange sager været den, der koordinerede og holdt fast i trådene. Fra 1. juli har Henny Riis overtaget stillingen.

I efteråret 1987 var Kjeld F. Nielsen tilknyttet på jobtilbud. Han gjorde en stor indsats til afdækning af børneinstitutionernes historie, og han medvirkede til, at historisk materiale fra »Saxoly« på Vesterbro blev reddet og anbragt på Danmarks pædagogiske Bibliotek.

Vagn Skovgaard-Petersen

Selskabet for dansk skolehistorie

I november 1987 holdt Selskabet årsmøde med generalforsamling på Danmarks pædagogiske Bibliotek, der fyldte 100 år.

Overarkivar Erik Stig Jørgensen holdt foredrag om »tilblivelsen af den danske lærerstands faglige bevidsthed«. Det var rigt på nye studieresultater fra første halvdel af 1800-tallet.

Selskabet har arbejdet videre med spørgs-

målet om oprettelsen af et dansk skolemuseum. Men et egentligt resultat foreligger ikke.

Også i 1988 medvirker Selskabet i et højskolehistorisk seminar, denne gang i Rødding, hvor hovedemnet er »Højskole og arbejderbevægelse«.

Men Selskabets vigtigste indsats har været årbogens udgivelse.

Vagn Skovgaard-Petersen